

Семінар 5

Тема: Основні моделі соціальної підтримки в світі

План

2. З історії розвитку соціальної роботи за кордоном.
3. Основні підходи та моделі соціальної підтримки населення в сучасному світі.
4. Міжнародні документи та організації у галузі соціальної роботи.
5. Основні тенденції розвитку системи соціального обслуговування на сучасному етапі у Західній та Східній Європі: загальне та відмінне.

Література

3, 5, 6, 7, 8, 15, 24, 37, 39, 44, 47, 54, 55, 62, 75, 86, 87, 104.

Методичні рекомендації

У *першому питанні* потрібно обов'язково висвітлити питання історії соціальної роботи в таких країнах, як Сполучені Штати Америки, Німеччина, Англія, Франція, Швеція, тому відповідати на питання можуть кілька студентів. Можна також розглянути історію розвитку соціальної роботи в інших країнах (на вибір студентів, за наявності часу). Корисною при висвітленні питання буде таблиця 5. Треба наголосити на тому, що професіоналізація соціальної роботи за кордоном відбулася значно раніше, ніж у нашій країні, пояснити, чому це відбулося саме в кінці XIX – на початку XX ст. При висвітленні історії соціальної роботи в кожній з країн треба вказати на особливості цього процесу. Так, наприклад, в Німеччині на розвиток соціальної роботи великий вплив мала церква, школи соціальної роботи засновувалися переважно жінками і для жінок; становище соціальної роботи під час влади націонал-соціалістів значно змінилося (пояснити, яким чином); соціальна робота розглядалася як складова соціальної педагогіки. Потрібно розповісти про систему соціального забезпечення в обраній країні, а також систему підготовки соціальних працівників. Відповідь значно виграс, якщо називати імена “піонерів” соціальної роботи в кожній з країн, порівнювати системи допомоги в країнах Заходу. Обов'язково по кожній з країн робити висновок, зауважуючи, що саме з досвіду тієї чи іншої країни можна було б використати у нас.

При розгляді *другого питання* слід наголосити на тому, що у кожній країні модель соціальної допомоги несе на собі відбиток національної культури, традицій, рівня економічного, історичного,

політичного розвитку, релігії. В залежності від цього склалися різні підходи та моделі вирішення соціальних проблем. Так, треба пояснити суть трьох підходів: революційно-перетворюючого, реформістського, антропологічного, назвати країни, де ці підходи переважали або переважають. Треба також зауважити, що існує кілька класифікацій моделей соціальної підтримки в світі в залежності від того, що беруть за основу класифікації. Одна з класифікацій наведена у таблиці 6 (в залежності від галузі, яка є пріоритетною). У залежності від того, яку роль відіграють держава та приватний сектор, виділяють такі моделі підтримки: скандинавська, залишкова, бісмаркiанська, корпоративістська, рудиментарна, комуністична (або патерналістична). Потрібно пояснювати суть моделі та називати країни, в яких вона переважає. Існує також більш загальний поділ на європейську та американську моделі (пояснити, чим вони відрізняються). Підсумовуючи, слід сказати, якій з моделей ви б віддали перевагу і чому, яка, на ваш погляд, була б найбільш ефективною в умовах України.

На початку *третього питання* слід сказати, що соціальні працівники повинні знати та орієнтуватися в своїй роботі на основні міжнародні документи, які встановлюють підходи у ставленні до особистості, визначають права людини. Слід пояснити зміст слів “декларація”, “конвенція”, “хартія”. Слід спочатку назвати всі відомі вам документи, а потім охарактеризувати один з них (на вибір студента). Наступний студент доповнить відповідь першого та охарактеризує інший документ і т.д. При висвітленні питання слід користуватися текстами документів, які вміщені в двотомнику Н.В.Шость “Енциклопедія права для кожної сім’ї” або в інших, доступних студентам виданнях. Бажано розпочати з характеристики Загальної декларації прав людини 1948 р., а далі розглянути такі документи: Конвенцію про захист прав і свобод людини 1950 р. (Європейська конвенція з прав людини), Міжнародні пакти про громадянські та політичні права (1966) та про економічні, соціальні та культурні права (1966), Декларацію Соціального прогресу і розвитку (1969 р.), Декларацію прав дитини 1959 р., Конвенцію ООН про права дитини 1989 р., Європейську соціальну хартію; конвенції, у яких проголошується рівність прав чоловіків і жінок; документи, які захищають права трудівників-мігрантів та членів їх сімей та інші. Щодо кожного документа, то слід вказувати, коли й ким він був прийнятий, коли був ратифікований Україною (якщо був), скільки країн його підписали, скільки статей (частин, принципів) він містить, які права

гарантує. Задля найефективнішого висвітлення змісту того чи іншого документа можна зробити його у вигляді малюнків (особливо це стосується документів з прав дитини, оскільки ці малюнки можуть знадобитися соціальному працівнику в його практичній роботі). При висвітленні роботи міжнародних організацій слід зупинитися на характеристиці таких найбільш впливових, як Організація Об'єднаних Націй (ООН), Дитячий фонд ООН, Комісія по правах людини ООН, Європейська Рада, Рада Європи, Організація по економічному співробітництву в Європі, Міжнародна Рада по соціальному добробуту, Міжнародна Федерація соціальних працівників, Європейський Суд та інші. Слід також сказати, що велику роль відіграють недержавні організації, такі як, наприклад, “Міжнародна амністія”, “Міжнародний комітет спасіння”, “Лікарі без кордонів”, “Save the children” та інші. Треба коротко зупинитися на часі виникнення та основних напрямках їх діяльності. Підсумовуючи, треба сказати, яку роль відіграють вищезазначені організації та документи у галузі соціальної роботи, куди слід звертатися у разі недотримання прав, проголошених в них.

При відповіді на *третє питання* слід зауважити, що як в Західній, так і в Східній Європі спостерігаються спроби змінити існуючу систему соціального обслуговування, і в певних моментах ці процеси збігаються. Як у Західній, так і в Східній Європі відбуваються зрушення в бік ринкової економіки і розвитку волонтерського сектора. Однак ці процеси у Східній Європі мають певні відмінності, а саме: впровадження оновлених чи нових професій відбувається за умов відсутності кваліфікованих кадрів; вони часто вбирають в себе людей, які втратили роботу внаслідок політичних, економічних та соціальних змін; заохочення недержавного сектора у цій сфері має на меті скоротити бюджетні асигнування; не тільки стара система, а й нові служби значно менше, ніж на Заході, орієнтовані на індивідуалізацію послуг; недостатність асигнувань на соціальну сферу та інші. Треба також торкнутися такої актуальної на сьогодні проблеми, як деінституалізація (ліквідація інтернатних установ). Потрібно пояснити, чому перевага віддавалася “тотальним” установам (тобто закладам закритого типу) аж до середини ХХ ст., що дало поштовх до зміни ситуації у цьому напрямку, коли почалась і як проходила ліквідація стаціонарних установ (перші її спроби було здійснено в США та Італії), пояснити суть підходу “нормалізації” або “соціальної валоризації”. Треба сказати, що існує також протилежна позиція (пояснити, у чому вона полягає та хто її відстоює).

Потрібно також зупинитися на характерних рисах сучасних

пенсійних систем (а саме: підвищення фактичного віку виходу на пенсію, перехід до багаторівневої пенсійної системи (наводити приклади). Треба пояснити, у чому полягають причини пенсійної реформи в Україні, суть та переваги трирівневого пенсійного забезпечення (солідарна система, обов'язкова накопичувальна та добровільна накопичувальна), яке передбачається створити.

Семінар 6

Тема: Історія соціальної роботи на Миколаївщині

План

1. Діяльність благодійних установ на Миколаївщині в кінці XIX – на початку XX ст.
2. Історія розвитку системи соціального забезпечення на Миколаївщині (1920-1930-ті роки).
3. Історія розвитку системи соціального забезпечення на Миколаївщині (1940-ві – кінець 1980-х років).
4. Система соціального захисту та соціальна робота на Миколаївщині на сучасному етапі.

Література

12, 21, 22, 26, 29, 31-35, 60, 80, 84, 85, 94.

Методичні рекомендації

При розгляді *першого питання* слід користуватися переважно статтями історика Ю.І.Гузенка, який спеціально займався вивченням цієї проблеми. Слід сказати, що благодійні організації на Миколаївщині виникали протягом XIX – на початку XX ст., однак їх найбільш активний розвиток, як і в імперії взагалі, припав на кінець XIX – початок XX ст. Хронологія виникнення благодійних організацій на Миколаївщині та короткий зміст їх діяльності наведені в додатку 3. Як бачимо з додатку, деякі товариства надавали комплексну допомогу (наприклад, Благодійне товариство допомагало бідним верствам населення, особам похилого віку, дітям-сиротам), інші надавали конкретну допомогу (сучасною мовою – адресну) певним верствам населення (наприклад, “Товариство допомоги незаможним особам, які прагнуть до освіти” надавало грошову допомогу дітям, що вчилися в освітніх установах Миколаєва або в інших містах імперії). Потрібно зупинитися на джерелах фінансування цих організацій, складі членів (зокрема, звернути увагу на той факт, що, крім почесних та дійсних